

§ 189

Redovisning av utredningsuppdrag - övertagande av Aguélimuseet i kommunal regi

INLEDNING

I kommunfullmäktiges beslutade budget från 2020-10-26, § 154, fick kommunchefen i uppdrag att senast 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguélimuseet i kommunal regi till verksamhetsåret 2022. Planen ska innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få en utveckling för ökat besökande men också kopplat till kommunens skolor och förskolor.

Beslutsunderlag

Bilaga KS 2021.1575, protokollsutdrag KSLU 2021-04-13, § 75
Bilaga KS 2021.4725, missiv från kommunstrateg 2021-10-13
Bilaga KS 2021.4726, sammanfattning av utredningsuppdrag
Bilaga KS 2021.4772, dokumentation från Sala konstförening och Aguélimuseet
Kommunstrateg Christina Söderström-Nilsson föredrar ärendet.

Yrkanden

Anders Wigelsbo (C) yrkar
att ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen beslutar
att godkänna underlaget och besluta enligt förslaget att avvakta Regionens beslut,
samt
att ta förnyad kontakt med region Västmanland gällande Resurscentrum för konst
och även arbeta fram en viljeförklaring från Sala kommun.

Beslutsgång

Ordförande ställer proposition sitt eget yrkande mot avslag och finner yrkandet bifallet.

BESLUT

Ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen beslutar
att godkänna underlaget och besluta enligt förslaget att avvakta Regionens beslut,
samt
att ta förnyad kontakt med region Västmanland gällande Resurscentrum för konst
och även arbeta fram en viljeförklaring från Sala kommun.

Socialdemokraterna återkommer till kommunstyrelsen med förslag.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	--	--	--------------------

§ 75

Övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi

INLEDNING

I kommunfullmäktiges beslutade budget från sammanträdet den 26 oktober 2020, § 154, framgår att kommunchefen får i uppdrag att senast 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi till verksamhetsåret 2022. Planen ska innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få en utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor.

Enligt Kommunallag (2017:725) samt Sala kommuns reglemente för kommunstyrelsen ska uppdrag till kommunchefen ges via kommunstyrelsen.

Beredning

Missiv från kommunjurist 2021-03-31

Yrkanden

Anders Wigelsbo (C) yrkar

att ledningsutskottet förslår att kommunstyrelsen beslutar att uppdra till kommunchef att senast den 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi verksamhetsåret 2022, samt att planen ska innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor.

BESLUT

Ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen beslutar

att uppdra till kommunchef att senast den 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi verksamhetsåret 2022, samt att planen ska innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor.

Skickas till
Kommunstyrelsen

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	--	--	--------------------

MISSIV**Aguelimuséet i kommunal regi**

I kommunfullmäktiges beslutade budget från 2020-10-26 154§ protokollet, framgår att kommunchefen får i uppdrag att senast 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi till verksamhetsåret 2022. Planen skall innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få en utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor.

Uppdraget gavs till kommunstrateg Christina Söderström-Nilsson att arbeta fram ett underlag för att kunna ta beslut.

Då det samtidigt pågår diskussion inom Region Västmanland om att upprätta ett resurscentrum för konst i Västmanland, föreslås det att man i detta skede inte gör någon förändring gällande huvudmannskapet. Samtidigt

FÖRSLAG TILL BESLUT

- att godkänna underlaget och besluta enligt förslaget att avvakta Regionens beslut.
- att ta förnyad kontakt med region Västmanland gällande Resurscentrum för konst och även arbeta fram en viljeförklaring från Sala kommun.

Christina Söderström-Nilsson

Kommunstrateg

UPPDRAG PLAN FÖR ETT KOMMUNALT ÖVERTAGANDE AV AGUELIMUSÉET

BAKGRUND

Sammanfattning av uppdraget

I kommunfullmäktiges beslutade budget från 2020-10-26 154§ protokollet, framgår att kommunchefen får i uppdrag att senast 30 juni 2021 återkomma med en plan för ett övertagande av Aguelimuséet i kommunal regi till verksamhetsåret 2022. Planen skall innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få en utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor.

UNDERLAG

Som underlag för utredningen har tidigare utredningar legat som grund samt den senaste kartläggningen som Sala Konstförening själva gjorde. Samtal har också förts med politiker både från Alliansen samt från Oppositionen.

Vid intervjuer med personal samt ordförande för Aguelimuséet har det tydligt framkommit att man har problem med finansieringen för att kunna utveckla verksamheten. Man har idag bidrag från Sala kommun med totalt 883.000:-. Det är fördelat på Föreningsstöd, 450.000:- samt faktisk hyra för muséet med 433.000:-. Aguelimuséet är den förening som totalt sett får det största föreningsbidraget av Kultur & Fritid.

Huvudmannskapet gällande Aguelimuséets hemvist har diskuterats och även utretts flera gånger under de senaste åren. Konstföreningen har tidigare varit en stark motståndare till att muséet skall drivas i kommunal regi. Detta har dock nu ändrats till en mer öppen attityd.

Det finns idag ett avtal mellan Sala kommun och Sala Konstförening gällande aktiviteter som skall göras för det belopp som konstföreningen får. De skall även redovisa för Nämnden för Kultur & Fritid vad som har gjorts. Man menar dock att man inte kan göra mycket av det som de tycker ett museum skall göra pga finansieringen. Här bör man söka andra källor för finansieringen. Detta görs idag i viss omfattning men borde kunna utökas. Man menar då att man inte har de resurser som behövs för att t ex söka finansiering via EU.

LOKALER

Aguelimuséet har haft sina nuvarande lokaler sedan 2007. Verksamheten är idag placerad i kvarteret Täljstenen. Muséet har idag flyttat sin ingång till Karlagatan. Det gör att muséet har fått en än mer "undanskymd" plats.

Man måste synliggöra entrén mycket bättre. För att ge ett välkomnande mottagande bör entrén vara samma som ingången till övriga lokaler i Täljstenen. Där finns det idag ett café som drivs av Kultur & Fritid. Man bör dela på caféet och även ha en liten muséeshop med möjlighet att köpa olika alster. Detta skulle också skapa möjligheter till samverkan med olika verksamheter som t ex ungdomsgården.

EKONOMI

Det råder brist på kapital för verksamheten. Man har i flera dokument bedömt att det behövs ca 3 miljoner för att kunna utveckla verksamheten bl a med flera anställda. Prognosen för 2021 visar på ett i princip Noll-resultat.

Man behöver göra en långsiktig verksamhetsplanering som skall visa aktiviteterna för åtminstone 3 -5 år. Man måste sätta upp mål för verksamheten och dessa skall kontinuerligt följas upp. Det har under en längre tid förts diskussioner gällande ett Resurscenter som Region Västmanland vill sätta upp i länet. Där skulle Aguelimuséet bli en nod och kunna ta del av resurs som jobbar i hela länet. Då det finns flera kommuner som är intresserade av att bli en nod bör Sala kommun skriva en viljeförklaring till Regionen och framföra sitt intresse. Dock skulle ett Resurscenter antagligen inte innebära några större ekonomiska tillskott. Därför är det viktigt att Sala kommun visar att man är villig att gå in i ett samarbete gällande Resurscenter och även kan tillsätta medel. Bedömningen är också att om Aguelimuséet skall kunna fortsätta att utvecklas måste det till mera pengar. Detta kan t ex ske genom att man aktivt arbetar med ansökningar från olika fonder och instanser.

PERSONAL

Då samlingen representerar ett högt värde är det viktigt att det finns personal som kan bemanna under öppettiderna. Idag har man viss personal anställda via offentliga medel. Enligt uppgift kommer ett bidrag – Museivärd på 50% att ta slut under 2022 och därför måste man rekrytera ny personal. Ordförande bedömer att det kommer att vara svårt att få personal som är kunniga via offentliga medel. Detta betyder att lönekostnaderna gällande personal kommer att öka.

ÖPPETTIDER

Idag har museet öppet onsdag – lördag mellan 11.00 – 16.00. För att öka antalet besökare bör man överväga att utöka öppettiderna. Söndagar är oftast den dag då flest invånare är lediga och museet borde vara tillgängligt då.

ANTAL BESÖKARE UNDER 2021

Under sommarmånaderna 2021 var det ca 30 besökare/dag då man hade öppet. Då har museet bemannats av personal men även personer ur styrelsen – de har en viss ekonomisk ersättning. Under 2020 var det ca 2700 personer som besökte museet. Största anledningen till antalet var förstås att det rådde pandemi. Man kommer att ha olika aktiviteter under hösten 2021 och förhoppningsvis får man då upp antalet besökare. Men då man inte tar någon entréavgift ökar inte antalet besökare på den ekonomiska situationen.

SAMVERKAN

Museet har idag erbjudits 2 platser i Styrgruppen Destination Sala. Dessa har man dock enligt uppgift inte utnyttjat. Det är olyckligt då det är där man gör det strategiska arbetet gällande besöksnäring och olika samverkansmodeller. I det avtal mellan Sala kommun och Sala Konstförening som finns står det att man skall bidra till att göra Sala till ett attraktivt besöksmål. Då är deltagande i Destination Sala viktigt.

Vidare bör man erbjudas en plats i något av de olika råden som finns och som arbetar med Salas 400-års jubileum. Man måste helt enkelt "kroka arm" med andra verksamheter och samverka med andra aktörer/verksamheter. Detta gäller vare sig man har Sala kommun som huvudman eller inte.

MEDLEMMAR

Aguelimuséet måste aktivt arbeta för att få flera medlemmar. Detta kan bli ske genom att man marknadsför sig mera och i lite olika sammanhang. T ex kan man ha en Pop-up verksamhet under någon vecka i Gallerian. Där skulle man t ex kunna visa de brev som finns bevarade.

VERKSAMHETSFORM

Det har pågått diskussion under vilken verksamhetsform muséet skall fortsätta att bedrivas. Skall det vara kvar som en intresseförening eller skall det övergå i kommunal regi? Det är också detta som uppdraget skall försöka svara på.

Det finns för- och nackdelar med båda alternativen. Nedan följer några exempel.

Projektmedel: Om museet skall övergå till kommunalt huvudmannaskap kan man t ex inte söka medel från Postkodlotteriet, Kulturbryggan, Ideell kulturallians eller Kulturens bildningsförbund. Kulturrådet har ej kommunala verksamheter som prioriterat. Det är i princip endast medel från EU samt Arvsfonden som man som kommun kan söka. Fortsätter man som intresseförening kan man söka från samtliga instanser.

Personal: Vid en flytt till kommunalt huvudmannaskap kommer det att ske en verksamhetsövergång. Det innebär att personalen får en fråga av muséet om de vill följa med. Vill de inte följa med blir det en fråga för muséet gällande övertalighet.

Lokaler: Sala kommun äger de lokaler där Aguelimuséet verkar. Kultur & Fritidskontoret står som hyresgäst och Fastighetskontoret är hyresvärd. Konstföreningen disponerar lokalerna motsvarande ett belopp på 433.000:- för 2021. Det beloppet är lika vilket huvudmannaskap det än är. Man bör också komma överens om hur man kan utnyttja/använda en gemensam entré. Man bör också etablera samarbete gällande café och en gemensam liten shop.

Region Västmanland: Vid kontakt med Region Västmanland har det skett vissa förtydligande gällande det Resurscentrum som man utreder inom Regionen. Sala kommun måste aktivt medverka i processen och även ta fram en viljeförklaring. Man måste också vara införstådd med att det med största sannolikhet inte skulle innebära ekonomiska medel, men däremot en viktig utveckling för Aguelimuséet. Om ett Resurscentrum blir av skulle man eventuellt kunna ta del av en personell resurs – som samtidigt arbetar för hela länet.

Om det skulle bli verklighet skulle det innebära stora förändringar för muséet.

SLUTSATS

Då det är oklart om – och när – Sala skulle kunna bli en nod inom Resurscentrum för konst i Västmanland, föreslås att frågan gällande huvudmannaskap återupptas när Region

Västmanland har kommit längre fram i sina planer om ett Resurscentrum och Sala kommuns eventuella roll.

KS 2021/332

2021.4772

2021-09-20

Sala konstförening och Aguélímuseet – Huvudmannaskap

Information till medlemmar i Sala Konstförening och Aguélímuseet

2021-09-20

Avsiktsförklaring

I det här dokumentet kommer läsaren möta en presentation av Sala konstförening och Aguélimuseet. I texten lyfts olika delar ur verksamheten fram, tilldelade resurser och förutsättningar, vilka oavsett huvudmannaskap, utgör grunden för Aguélimuseet.

Avsikten med detta dokument är att ge föreningens medlemmar information. Texten tillsammans med informationsmötet den 2 oktober 2021 ska bereda möjligheter för fortsatt diskussion kring Aguélimuseets framtida utmaningar och då särskilt med utgångspunkt i huvudmannaskap. Arbetsgruppens anvisningar för framtagande av dokumentet har inte varit att presentera en heltäckande bild, eller komma med ett färdigt förslag på vilket huvudmannaskap museet bör ha.

För transparens i arbetet följer en redogörelse nedan för bakgrunden till uppdraget. De sammankomster styrelse, arbetsgrupp, enskilda ledamöter och intendenter genomfört i ärendet. Arbetsgruppen har valt att bifoga de handlingar som legat till underlag för gruppens arbete med att ta fram detta dokument, dessa finner ni i numrerade bilagor.

Bakgrund – uppdraget

Uppdraget utformades av Sala Konstförening och Aguélimuseets styrelse under våren 2021. Syftet är att i möjligaste mån informera föreningens medlemmar om olika alternativ gällande huvudmannaskap för Aguélimuseet, för att på ett hållbart, ansvarsfullt och utvecklande arbetssätt bedriva verksamheten i Sala konstförening och Aguélimuseet.

Frågan aktualiserades då Sala kommun, utan Sala konstförening och Aguélimuseets medverkan, beslöt att genomföra en utredning kring ett kommunalt övertagande av Aguélimuseet.

Enligt beslutet fick kommunchefen, Daniel Holmvin i uppdrag att återkomma senast 30 juni 2021 med en plan för ett övertagande av museet i kommunal regi till verksamhetsåret 2022. Planen ska dessutom innehålla i vilken form som verksamheten bäst kan drivas för att få en utveckling för ökat besökande men också kopplat mot kommunens skolor och förskolor (Missiv, diarienummer 2021/335: bilaga 1).

Idag vet vi att denna utredning kommer att presenteras hösten 2021, samt att Kommunstrateg Christina Söderström-Nilsson arbetar med utredningen.

Arbetsgång under 2021

Följande möten har genomförts med Sala kommun:

24/2 - Daniel Holmvin, kommunchef

närvarande: Beatrice Björkskog och Johanna Byström Sims

29/4 - Ulrika Spårebo, (S) oppositionsråd i kommunstyrelsen

närvarande: Beatrice Björkskog, Thomas Arctaadius, Helen Karlsson

30/4 - Christina Söderström-Nilsson, kommunstrateg och utredare närvarande: Beatrice Björkskog och Johanna Byström Sims

5/5 - Ulrika Spårebo

Närvarande: Konstföreningens hela styrelse var inbjuden (Zoom)

22/6 - Anders Wigelsbo, (C) Kommunstyrelsens ordförande

Anders Westin (C) ordförande i Kultur- och Fritidsnämnden

närvarande: Beatrice Björkskog, Johanna Byström Sims, Agne Furingsten

3/9 - Christina Söderström-Nilsson

närvarande: Beatrice Björkskog (Johanna Byström Sims förhinder)

Därutöver kommunikation via e-post.

Följande dokument har sänts över i ärendet från oss:

Verksamhetsberättelse från 2019 samt 2020. Verksamhetsplan och ekonomisk översikt 2021. (Samlade i Bilaga 2)

Tidigare utredningar, Maria Ek, 2008 (bilaga 3) samt Christina Axelsson, 2018 (bilaga 4) har också uppmärksammats i utredningen.

Arbetsgruppen deltagare, utsedd av Sala konstförenings styrelse:

Beatrice Björkskog (sammanställande), Louise Tauman, Thomas Arctaadius, Agne Furingsten och Gregor Wroblewski

Arbetsgruppen har genomfört följande möten, via zoom:

10/8 Diskussion och presentation av material

närvarande: Beatrice Björkskog, Louise Tauman, Thomas Arctaadius, Gregor Wroblewski

7/9 Diskussion och bearbetning av dokument, närvarande: Beatrice Björkskog, Louise

Tauman, Thomas Arctaadius, Gregor Wroblewski, Agne Furingsten

20/9 Slutdiskussion av dokumentet, närvarande: Beatrice Björkskog, Gregor Wroblewski,

Louise Tauman, Thomas Arctaadius, Agne Furingsten

Därutöver kommunikation via e-post.

Inledning

Sala Konstförening är en ideell förening som bildades 1941, dess huvudsakliga uppgift innefattar att sköta driften av Aguélimuseet. Museet invigdes 1962 på övervåningen i gamla varmbadhuset vid nuvarande Sala stadsbibliotek. 2007 flyttades museet till dagens lokaler, vilket tidigare var det gamla elverket i det nybildade Kulturkvarteret Täljstenen. Aguélimuseet kan idag visa en omfattande samling målningar av Ivan Aguéli. Museets samlingar bygger till största delen på Carl Fribergs och makarna Palms donationer, vilka ägs av Nationalmuseum och Moderna Museet. Sala konstförening har idag ett uppdrag att driva, förvalta och informera om Ivan Aguéli och den Fribergiska samlingen. Aguélimuseet är ett unikt konstmuseum inte enbart på grund av Aguéli, en av landets tidiga modernister i svensk konsthistoria, utan även som ett museum som på grundval av samlingen också speglar dagens konst och dess utveckling.

Testamentes utformning

Centralt i uppdraget för Sala konstförening är att efterleva de testamenten som Dr. Carl Friberg och makarna Palm efterlämnat. Det är dessa som gör det möjligt att visa samlingarna i Sala. Arbetsgruppen har tolkat testamentena som så att det i händelse av att huvudmannaskapet förändras inte behöver innebära att Sala konstförening avvecklas. Föreningen kan fortsätta som part och ansvarig för kontakten med Nationalmuseum och Moderna museet, samt bedriva annan form av verksamhet. Denna tolkning innebär att det inte, vad arbetsgruppen kan se, finns hinder för ett förändrat huvudmannaskap för Aguélimuseet.

Aguélimuseets betydelse för Sala

Museets samlingar som föreningen disponerar och ansvarar för är en värdefull tillgång. Det är, för att använda marknadsföringsspråk: en av Salas USP (=unique selling point). Utan dessa samlingar kan Sala visserligen ha en spännande konsthall, som lockar många besökare, men museets samling är ensam i sitt slag och gör det till ett attraktivt besöksmål. Ivan Aguéli är också utgångspunkten när intendenterna bjuder in konstnärer att ställa ut i Travershallen och som fördjupar den konstnärliga upplevelsen. Men museet kan aldrig vara den som på egen hand driver Salas attraktionskraft, utan det måste göras tillsammans med andra aktörer och med kommunen som nav, oavsett vilket huvudmannaskap Aguélimuseet har.

Idag är inte alla kommuninnevånare eniga om Ivan Aguélis betydelse för Sala. Vissa delar av lokalsamhället avslöjar ibland en negativ inställning till Ivan Aguéli som person, till Aguélimuseet, till konst och till Salas verksamma lokala konstnärer. Aguélimuseet förvaltar minnet av den mångsidige och kulturellt nyfikne sökaren Ivan Aguéli, vilket gör museet till en föregångare vad gäller bland annat integrationsarbete. Genom museets program och utställningsverksamhet erbjuds både Salas innevånare och turister möjligheter att expandera sin förståelse för andra och inta nya synsätt på en annars allt för bekant horisont.

Organisation

Det är viktigt att slå fast att Aguélimuseet är ett konstmuseum enligt den museidefinition som ICOM, International Council of Museums, som är en internationell organisation för museer har format. Det innebär en icke-kommersiell och permanent institution som står öppet för allmänheten och som bedriver insamling, vårdar och konserverar, forskar, kommunicerar och ställer ut, i Aguélimuseets fall, konst samt drivs av professionellt utbildad personal. Aguélimuseets primära syfte är inte kommersiellt. Denna definition hindrar inte museet från att i möjligaste mån arbeta för att generera egna intäkter, men det primära syftet är inte kommersiellt.

En armlängds avstånd

Oavsett huvudman behöver museets personal vara beredd att hävda ”armlängds avstånd” och verksamhetens professionalitet. För närvarande upplever anställda och föreningen oro över de ekonomiska förutsättningarna, men inte för påverkansförsök av utställnings- och programverksamhetens inriktning. Vid nuvarande diskussioner kring en förändring av huvudmannaskap uttrycks oro för att verksamhetens oberoende och professionalitet kan komma att ifrågasättas.

Tack vare den nya Museilagen (bilaga 5) kan verksamhetsansvarig få ett lagstadgat verktyg för att försvara verksamheten för möjliga påtryckningar. Men lagen gäller inte för en öppen medlemsförening och stiftelse, om inte mer än 50 % av styrelsen har utsetts av kommun, region eller stat. Oavsett huvudman behövs goda kunskaper kring museilagstiftningen samt ett aktivt arbete och tydliga överenskommelser för att skydda verksamheten mot påverkansförsök.

Föreningen idag

Sala konstförening och Aguélimuseet medlemsantal har under många år legat runt 250 medlemmar. Idag består styrelsen av sju ordinarie ledamöter samt två suppleanter. Styrelsen och dess ordförande väljs av årsmötet. Styrelsen arbete sker på ideell basis. Historiskt har medlemmar, eldsjälarna, i föreningen arbetat utan ersättning för att hålla museet öppet.

Idag har verksamheten fyra anställda, två intendenterna på vardera 25 % samt 37,5 %, en museivärd 50 %, samt en teknisk utvecklare på 16 %. Tack vare dessa samt aktiva medlemmar har museet möjlighet att hålla öppet för allmänheten fyra dagar i veckan, mellan kl. 11:00 - 16:00. Under senare år har museet blivit mer synligt i digitala medier, webbsidan har utvecklats och det har också upprättats ett digitalt arkiv för Ivans målningar och bevarade brev. Museivärden tar emot besökare, visar samlingarna och upprätthåller ordning och trivsel i lokalerna. Intendenternas uppgifter innefattar inte enbart arbete i museet, utan de ska också arbeta fram ett utställningsprogram för Travershallen, erbjuda visningar och planera och genomföra aktiviteter för att sprida kunskaper om Ivan Aguéli och hans betydelse för konsten. Vidare ska pedagogisk verksamhet bedrivas och museet stå till förfogande för skolor och andra som vill studera samlingarna och den konst som ställs ut. Men i nuvarande organisation finns väldigt lite utrymme för konstpedagogisk verksamhet. På grund av de senaste årens omständigheter, det vill säga Covid-19 pandemin, har öppettiderna varit begränsade och möjligheterna att utveckla besöksverksamheten obefintlig.

Ekonomiska förutsättningar, konsekvenser och utmaningar

Föreningsbidraget från Sala kommun uppgår idag till ett belopp som inte täcker föreningens faktiska kostnader, varken för personal och övriga driftskostnader. 2021 erhöll föreningen 450 000 kronor i verksamhetsbidrag (bilaga 7). För närvarande erhåller föreningen lönebidrag motsvarande 80 % av lönekostnaderna för museivärd och teknisk utvecklare. Under 2022 kommer museivärden att gå i pension. Tjänsten är en förutsättning för att hålla museet öppet, och i nuläget saknas ekonomisk täckning för en nyrekrytering.

I den rådande ekonomiska situationen finansieras i stort sett all den verksamhet som bedrivs i form av utställningar och programverksamhet, av externt erhållna bidrag. Övrig betydelsefull verksamhet som utdelning av det årliga Aguélistipendiet, finansieras helt av Wallstiftelsen.

Idag finns ingen definierad utställningsbudget, den ryms inte i föreningsbidraget. Utställningsverksamheten och övrig programverksamhet blir därmed mycket svår att planera då den med kort varsel kan komma att ställas in, då sökta bidrag ej beviljas. För att fortsätta stärka Aguélimuseets anseende är detta mycket olyckligt, det kan leda till att konstnärer, ciceroner och föreläsare tackar nej till att medverka. I år påverkade sena besked om avslag och nedsättning av sökta bidrag bland annat Aguélivandringarna.

Den pedagogiska verksamheten är viktig i arbetet med förmedlingen av konsten. Under pågående Covid-19 pandemi har detta arbete inte varit möjligt att genomföras, än mindre utvecklas. Att ha en konstpedagog knuten till verksamheten är en självklar del av ett modernt konstmuseum och nödvändigt för att sprida kunskap om konst och hålla museet aktuellt för att locka nya och yngre målgrupper. En konstpedagog utgör ofta en naturlig länk mellan skolorna och museet. Som positiva referenser kan nämnas exempelvis Bror Hjorth Hus i Uppsala (bilaga 6) och Ebelingmuseet i Torshälla. Vilket huvudmannaskap museet än har bör finansieringen av en konstpedagog tas i beaktande.

Då intendenterna till stor del måste vara tillgängliga och verksamma i museet finns inte mycket tid för arbete med utveckling av verksamheten samt för att etablera kontakter med möjliga finansiärer. Utifrån dagens lokalsituation och ansträngda bemanning blir konsekvensen av den önskade ökning av besökare och bokade visningar den att intendenterna får än mindre tid över till att söka finansieringsmöjligheter till kommande utställningar och projekt.

Sala konstförening erhåller emellanåt inkomster från Fribergsska fonden, som är en avkastning från fonder med grund i den ursprungliga donationen. Dessa inkomster är de flesta år marginella eller obefintliga men kan vissa år, då fonderna utvecklas positivt, ge visst bidrag till verksamheten, 2020 vilket var ett rekordår, blev tillskottet 42 000 kr.

För kulturverksamheter består finansieringen ofta av två delar, dels den del som avser att finansiera basverksamheten, dels pengar som beviljas efter ansökan till tidsbegränsade projekt, oftast med tydligt innehåll, så kallad projektfinansiering.

Projektfinansiering kräver att organisationen har förmåga och kapacitet att söka projektfinansiering, att kunna skriva starka ansökningar och att veta vilka stöd som är värda att

söka. Projektfinansiering spänner mellan mindre projekt på kanske 100.000kr för en specifik aktivitet upp till projekt på flera miljoner kronor över flera år. Projekten ger ofta möjlighet att utforska nya arbetssätt, metoder och områden. Projekt kan ofta även innebära möjligheter att samarbeta med andra organisationer som på sikt kan leda till nya möjligheter.

Den legala formen som en verksamhet bedrivs i påverkar vilka projektfinansiering man kan söka då olika finansiärer har olika krav på de sökande. Tabellen nedan visar hur några olika finansiärer hanterar sökandes legala form.

	Kommunalt			Ideell	Stiftelse
	Privat AB	AB	Kommundel	förening	
Kulturrådet	JA	Ej Prio	Ej Prio	JA	JA
Postkodlotteriet	NEJ	NEJ	NEJ	JA	JA
Arvsfonden	NEJ	NEJ	JA	JA	JA
Kulturbryggan	JA	?	NEJ	JA	JA
Ideell kulturallians	NEJ	NEJ	NEJ	JA	?
Kulturens bildningsförbund	NEJ	NEJ	NEJ	JA	?

Tabell 1

Aguélimuseet är i behov av ökade intäkter för verksamheten, oavsett huvudmannaskap. Bara då blir det möjligt att utveckla en långsiktig verksamhetsidé. Det blir genomförbart om personalen får tid till omvärldsanalys som hjälper museet att hitta sin plats i lokalsamhället, regionen, riket och internationellt. Genom att mer tid frigörs för att ansöka om projektpengar skapas förutsättningar att ta hem finansieringar av längre projekt som direkt bidrar till en utveckling, både på kort- och långsikt. Aguélimuseet har Ivan Aguélis person som inspiration och bör därför vara en profilerad verksamhet i dagens samhälle där integration, mångkultur och globalisering är aktuella diskussionsämnen.

Lokaler

Sala kommun äger de lokaler där Aguélimuseet är inhytt, det så kallade Kulturkvarteret Täljstenen. Kultur- och Fritidsförvaltningen står som hyresgäst medan Fastighetsenheten är hyresvärd och förvaltare. Sala konstförening hyr i sin tur således museidelen av förvaltningen. Hyreskostnaderna syns inte i föreningens ekonomiska rapporter utan endast på de avtal som upprättats mellan Sala konstförening och Kultur- och Fritidsnämnden. För 2021 menar kommunen att de erbjuder föreningen hyresfritt, men anger faktiskt kostnad för lokalen. År 2021 uppgick detta till 433 000 kronor (se bilaga 7).

Andra delar av Täljstenen råder inte Sala konstförening över, men enligt en överenskommelse skall Aguélimuseets utställningsverksamhet i Travershallen få företräde i Kultur och Fritids verksamhetsplanering, med hänsyn tagna till att verksamhet skall bedrivas av Kultur och Fritid vid skollov och därmed måste museet anpassa sina utställningar efter skolans ledigheter. Kaféet i Täljstenen, som många besökare tar för givet att museet sköter, drivs av Kultur och Fritid och har endast öppet på vardagar och kan dessutom vara uthyrt under lördagar, då museet har öppet. Ställverket är inte heller en del av museet och kan därför endast nyttjas efter bokning, och det

kan därför också vara uthyrt under museets öppettider. I nuläget omöjliggör det att ta in större och mer långvariga digitala konstverk. Under både Astrid Göransson och Cecilia Edefalk utställningar under perioden april till september 2021 var digitala medier en del av utställningen där Ställverket nyttjades för att visa konstnärernas verk.

Museet saknar en tydlig entré där personal kan ta emot besökare eller möjlighet till att bedriva en museishop. (Se bilaga 8 för information kring en tidigare diskussion, 2013, kring museets entré). I samband med Covid-19 då museet tvingades att öppna entrén på Karlagatan igen har föreningen erhållit ett bidrag på 10 000 kr för att skylta och tydliggöra var museet har sin ingång. Utvecklingen av Täljstenens kvarter har stannat av, inte endast på grund av rådande pandemi. Diskussionerna kring entré och kringliggande område har under en längre tid saknats. För att Aguélimuseets professionella anseende ska bibehållas och Salas kulturkvarter locka besökare behöver lokalerna, både som museet verkar inom, och kringliggande kvarter utvecklas.

Aguélimuseets personal saknar kontorsutrymme, personalrum samt personaltoalett i nära anslutning till museet. Detta bidrar bland annat till att intendenternas möjlighet att arbeta ostört med bidrags- och projektansökningar försvåras. Det så kallade Aguélirummet, ett utrymme som använts bland annat till lunchrum samt för personal- och planeringsmöten, fick föreningen med kort varsel utrymma då Kultur och Fritids egen personal behövde rummet. Arbetsmiljön för samtlig personal, utifrån rådande lokalsituation är inte godtagbar och behöver ses över oavsett huvudmannaskap.

Utifrån denna redogörelse kring Sala konstförenings nuvarande situation och de förutsättningar som finns för att driva Aguélimuseet följer nu kortfattade beskrivningar vad olika huvudmannaskap har att erbjuda.

Museets huvudmannaskap

Som tidigare nämndes tolkas skrivningen i Fribergs testamente som att det inte finns något hinder för att huvudmannaskapet för Aguélimuseet förändras. Däremot kan Sala Konstförenings syfte och uppdrag försvinna, varvid en viktig fråga för Sala Konstförening uppstår. Är det önskvärt att föreningen ska utvecklas till en konstförening för Sala och Aguéli, eller en förening till Aguélimuseet? Se bland annat exemplet Bror Hjorth Hus angående vänförening (bilaga 6). I testamentena är konstföreningen den ena parten och detta behöver inte förändras, så länge föreningen finns kvar i nuvarande form. Om Sala konstförening skulle avvecklas återgår samlingarna till Nationalmuseum och Moderna Museet i enlighet med testamente. Detta innebär att vid en eventuell förändring av huvudmannaskapet och en avveckling av konstföreningen behöver detta tas i beaktning, då det inte framgår vem som kan ansvara och visa samlingen i Sala, om inte konstföreningen finns kvar som part.

Förening

Idag är Sala konstförening Aguélimuseets huvudman. Historiskt har detta delvis varit en framgång men samtidigt inneburit utmaningar. Med en förening som huvudman krävs en basfinansiering från det offentliga, i nuläget Sala kommun.

Fördelarna med denna driftsform kan vara en engagerad huvudman då mycket arbete sker på ideell basis. Beslutsvägar blir korta och flexibla, samtidigt som stora förändringar beslutas gemensamt av samtliga medlemmar. Det finns fler möjligheter till extern finansiering, vägar som annars kan vara stängda för kommun, region eller en stiftelse, se tabell 1. Med en förening som huvudman skapas ett oberoende till kommun eller region som möjliggör ett extensivt utbud utan att politiska beslut behöver fattas kring till exempel längre projekt.

Nackdelarna är en sårbar ekonomi, små möjligheter att kunna expandera verksamheten och ett stort beroende av ideella insatser. Det kan också bli organisatoriskt sårbart, och stödet av intresserade och kunniga ideella krafter är helt avgörande. Det kräver en styrelse med kunskaper och erfarenheter, inte enbart inom konst, utan ledamöter som är beredda att ta ansvar både som arbetsgivare och för en unik konstsamling med ett högt ekonomiskt värde.

Föreningen riskerar att bli isolerad från kommunens verksamhet och utveckling i de fall där respektive verksamhet inte ger förutsättningar till en god kommunikation. För att samarbete och samverkan ska fungera krävs avsatt tid och en professionalitet både från föreningen och museets anställda, likväl från kommunens politiker, tjänstepersoner och dess anställda.

Denna driftsform förutsätter att föreningens medlemmar vill föreningen gott och att det inte finns något ont uppsåt hos medlemmarna. Risken finns också att en grupp infiltrerar föreningen med avsikt att skada denna. Vid de fall stora delar av styrelsen byts ut ökar oron hos personal för att en ny styrelse ska påverka programverksamheten. Museilagen gäller inte vid denna form av huvudmannaskap.

Kommun

Att driva museet kommunalt är en normal styrelseform för konsthallar och mindre museer i landet. Sala kommun var beredd att ta över huvudmannskapet redan 2009 (se Maria Eks utredning 2008, bilaga 3) men detta avvisades då av Sala Konstförening.

Fördelar med kommunen som huvudman kan vara att en ekonomisk trygghet kan skapas, men det kräver i så fall ett starkt engagemang och förståelse från kommunens sida om Aguélimuseets verkliga unika betydelse och dess möjlighet att kunna bidra till att göra Sala kommun attraktivare både som boendeplats, etableringsplats för företag och som besöksmål. Det skulle också kunna innebära att museets verksamhet får en långsiktig hållbarhet. Andra fördelar kan vara att tillgång till kommunens administrativa, juridiska och ekonomiska kompetens blir en självklarhet, vilken kan vara till fördel i lokalfrågor, upphandlingar, personalfrågor etc. Kommunikationen mellan museet och Kultur- och Fritidsförvaltningen skulle kunna förbättras om man tillhör samma enhet och ingår i en gemensam verksamhet. Museilagen gäller om kommunen är huvudman.

Det finns flera potentiellt negativa konsekvenser av att låta konstmuseet övergå i kommunal regi som måste beaktas. Trögheten i kommunal förvaltningstradition kan påverka museets utveckling negativt. En oro finns för att kommunen inte inser museets fulla potential och därigenom inte prioriterar utvecklingsmöjligheterna. I en kommun kan det finnas flera aktörer som har behov av att kunna visa upp diverse historiska samlingar som handlar om kulturhistoria, men där det inte finns någon koppling till konst. Då kan det ligga nära till hands att slå ihop alla museer till ett enda, vilket skulle kunna påverka Aguélimuseets verksamhet negativt. Det är inte heller självklart för kommunen vilken kompetens som krävs för att driva ett professionellt konstmuseum. En tänkbar utveckling är att skötsel och utveckling av museet initialt sköts av museets intendent, men oro finns att en kommunanställning kommer att innebära andra och fler arbetsuppgifter, och därmed resultera i att de nuvarande intendenterna med all sin kunskap lämnar Aguélimuseet. Detsamma gäller övrig personal som idag arbetar på museet vars arbetsuppgifter kan komma att tas över av personer som saknar koppling till Aguélimuseet och därmed kan en del av kvalitén i arbetet med bland annat marknadsföring och det tekniska utvecklingsarbetet gå förlorad.

Den flexibilitet och de valmöjligheter som finns för en förening gällande inköp av varor och tjänster försvinner då lagen om offentlig upphandling gäller vid kommunal, regional eller statlig huvudman.

Det blir svårare att se fördelningen av resurser då museet ingår i en kommunal eller regional huvudman, då den ekonomiska redovisningen blir en del av exempelvis Kultur- och Fritidsförvaltningens redovisning. Det kan innebära att det blir svårare att tyda huruvida resursfördelning de facto ser ut, samt att det blir svårare att urskilja museets ekonomiska behov i relation till andra aktörer i kommunens regi. Fler av de projektmedel som Aguélimuseet idag erhåller blir omöjliga att söka, se tabell 1. Möjligheten till nya projekt reduceras när externa pengar inte går att söka och i tider av sparkrav riskerar kulturen att reduceras. I stället blir

verksamheten beroende av interna uppdrag, där medel snarare byter konto inom kommunen än innefattar nya pengar till kommunen.

Region

Med Region Västmanland som huvudman, skulle för- och nackdelarna var likartade med de kommunala. Det finns samtidigt ett större kontaktnät och möjligheter till samverkan, vilket har setts i regioner som har länskonstmuseer eller motsvarande. Det kan gynna en museiverksamhet av Aguélimuseets karaktär att ha en region som huvudman i jämförelse med en kommun då samlingarna inte enbart är en kommunal angelägenhet utan större än så.

Möjligen är det lättare att skapa rimliga ekonomiska resurser, genom att aktuella summor som krävs är små i jämförelse med de stora utgifter som regionen har för hälso- och sjukvård, men i ekonomiskt tuffa tider kan det vara svårt att hävda museets behov i relation till just hälso- och sjukvården. Samtidigt minskar möjligheterna att söka externa medel, se tabell 1.

Stat

Ytterligare alternativ är naturligtvis att staten, som ägare av museets samlingar, står som huvudman. Fördelen kan vara en mer enhetlighet om staten både är ägare av samlingarna och den som driver museiverksamheten. Det kan också bli en tryggare ekonomiskt långsiktig verksamhet än i nuläget.

Historiskt har staten inte visat något intresse för att vara den som driver museet. Eftersom det också skulle bli en liten, perifer del av det statliga museets stora verksamhet, riskerar det att inte ges den möjlighet till utveckling som samlingarna är värda att få. Det kan snarare finnas en risk att samlingen inte visas i Sala, då staten har egna lokaliteter i Stockholm där samlingen kan ingå och visas för allmänheten.

Stiftelse

Stiftelser är främst baserade på att man skall förvalta kapital. Detta kan vara av olika art: pengar, fastigheter, samlingar av konst eller andra föremål. Avsikten med stiftelser är dels att förvaltningen är långsiktig, dels att den gärna skall avkasta någon form av avkastning.

Stiftelser finns av olika slag. De s k vetenskapliga stiftelserna förvaltar ekonomiskt kapital för att avkastningen skall gå till vetenskaplig forskning. Sociala stiftelsers avkastning skall gå till olika typer av sociala ändamål. Privata stiftelser är oftast ett uttryck för att man vill säkra det privata kapitalet så att det inte enkelt skall kunna skingras genom avyttringar, arvsskiften etc. En period hade man även (kommunala) bostadsstiftelser, men dessa omvandlades över tid till kommunala bostadsaktiebolag.

Utöver dessa stiftelser finns s k anslagsstiftelser som har ett kapital att förvalta, men där avkastningen inte är det primära, utan att behålla kapitalet, ofta ett mer ”svåravkastande” kapital, långsiktigt i en annan form än aktiebolag, ekonomisk förening eller ideell förening. Denna typ av stiftelser valdes fr a under 1970-talet för bl.a läns museerna, eftersom man där kunde kombinera att behålla, förvalta och utöka ett kapital (=föremålssamlingar) som inte gav någon egentlig avkastning, eftersom avsikten inte var primärt det, utan att ”säkra upp”

museernas viktiga föremålssamlingar. Beteckningen anslagsstiftelser infördes, eftersom man till skillnad från traditionella stiftelser också ville kunna ta emot offentliga anslag, ex. för driften av museiverksamheten.

I början på 1990-talet inleddes en översyn av lagstiftningen om stiftelsernas juridiska status. I ett inledande skede var tanken att man skulle avskaffa anslagsstiftelserna som organisationsform, men det väckte så stark opposition att man inte gick vidare med den frågan, medan lagstiftningen i övrigt skärpte upp begreppen så att det primärt handlar om att man i stiftelser skall hantera kapital som skall ge avkastning.

För Aguélimuseets del är egentligen inte stiftelseformen relevant, eftersom Sala konstförening/Aguélimuseet inte äger museets samlingar, och därmed inte har ett eget kapital av format att förvalta. Skulle en förändring av ägandet ske, skulle dock saken komma i ett annat läge.

Möjligheter

Aguélimuseet är inte bunden till konstnärens hem som museimiljö. Museet är friare att utveckla visningen av samlingen och andra utställningar på ett spännande sätt. Det är således lättare att t ex. knyta an till det Resurscentrum för konst, som nu diskuteras i Västmanland och där bland annat Konstfrämjandet har pekat ut Aguélimuseet som en möjlighet att samverka med och tillsammans utveckla med Region Västmanland och länets alla professionella konstnärer. Oavsett driftsform behöver övergripande överenskommelser och längre avtal komma till stånd för att långsiktigt trygga och säkra driften av Aguélimuseet. Både kommun, region och stat behöver ta sitt ansvar för det ytterst betydelsefulla kulturarv som museets samlingar utgör.

Den 11/9 2021 publicerades ett pressmeddelande från Kulturdepartementet, av kultur- och demokratiminister Amanda Lind. Mer pengar ska skjutas till under 2022 i ramen för kultursamverkansmodellen, där 100 miljoner ska fördelas från Statens kulturrådet till regionerna. Oavsett huvudmannaskap för Aguélimuseet bör samverkan med Region Västmanland förstärkas och utvecklas.

Idag sker den enda kontakten med Nationalmuseum och Moderna Museet genom den inköpsgrupp där intendenten och styrelsens ordförande ingår. Oavsett huvudmannaskap kan det vara av vikt att arbeta för en ökad samverkan med ägarna av samlingarna.

Det som gynnar Aguélimuseet bäst gynnar även Sala kommun och dess innevånare bäst. Om ett annat huvudmannaskap är förutsättningen för en utvecklad verksamhet bör man överväga det. Genom dialog, kunskapsutveckling och goda verksamhetsresultat är det möjligt att bygga ett intresse för Aguélimuseet hos kommande huvudmän eller fortsätta att bygga en stark medlembas i föreningen och utvecklas föreningens arbete. Oavsett är det alltid möjligt för Sala konstförening att fortsätta som vän- och stödförening och/eller som part i kontakterna med Nationalmuseum och Moderna Museet enligt testamentena.

Slutledning

Arbetsgruppens uppgift var inte att ta ställning, utan snarare presentera det nuläge Sala Konstförening och Aguélimuseet befinner sig i samt hur verksamheten ser på framtiden och presentera möjliga huvudmannaskap. Det går idag inte att förorda något alternativ utan att förbise museets grundläggande behov av ekonomiska resurser, rätt kompetens och engagemang för Ivan Aguéli. För vad vore Sala utan Ivan Aguéli, och vore han omtalad som en av svensk konsthistorias första modernister, religionsfilosofen och orientalisterna, Abdul Hâdi utan Salas engagemang?

Sala 2021-09-20

Arbetsgruppen, genom

Beatrice Björkskog

Sammanställande och redaktör